

OPETUSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO TAMPEREEN YLIOPISTON VUODEN 2008 TOIMINNASTA

1. TULOKSELLISUUS JA TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

1.1. TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS

Yliopiston taloudellisuus ja tuottavuus ovat kohentuneet edellisestä vuodesta. Myönteinen kehitys selittyy perustutkintokoulutuksen osalta ainakin osin tutkinnonuudistukseen liittyvän siirtymäajan päättymisellä. Koulutusaloitteiset erot ovat edelleen suuria. Koulutustoiminnan taloudellisuutta kuvaavien lukujen alakohtaista vertailtavuutta heikentää se, että 15 % koulutustulosalueen kokonaisrahoitteisista kustannuksista on koulutusosaltaan on erittelemätöntä.

Yliopiston muun maksullisen toiminnan tulot lisääntyivät edellisestä vuodesta. Tulotavoite saavutettiin, mutta tuottojen merkittävästä kasvusta huolimatta ylijäämätavoitetta ei saavutettu. Maksullisen toiminnan kannattavuus oli vuonna 2008 edelleen huono erityisesti täydennyskoulutuksessa. Toiminnan kannattavuuden parantamiseksi yliopisto on laatinut toimintasuunnitelman, jonka mukaisesti toimintaa suunnataan kannattavampaan kurssitoimintaan ja kustannuksia karsitaan. Täydennyskoulutuskeskuksen Hämeenlinnan ja Seinäjoen toimipisteet lakkautettiin.

Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot kasvoivat edellisestä vuodesta. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuusprosentti oli 75. Yliopiston omin varoin toiminnasta jäi katettavaksi 10,4 M€. Täydentävän rahoituksen kasvussa on myönteistä erityisesti Suomen Akatemian rahoituksen kasvu.

Tampereen yliopisto on uudistanut laitosrakennettaan ja kasvattanut laitospinta-alaa. Kaupin kampuksen yhteistyömallia on kehitetty. Yliopisto on jatkanut Sisä-Suomen allianssiyhteistyötä Tampereen teknillisen yliopiston ja Jyväskylän yliopiston kanssa. Allianssille on luotu hallinto, tutkimuksen kärkialueet on määritelty ja niille on kohdennettu voimavaroja. Koulutuksen ja tukipalvelujen kehittämistyö on käynnistynyt.

Yliopisto on päättänyt siirtyä yliopistojen palvelukeskus CERTIAN asiakkuuteen taloushallinnon osalta vuoden 2010 aikana.

Yliopiston tulee strategiatyönsä yhteydessä tuoda esiin Sisä-Suomen yliopistoallianssin keskeiset tavoitteet, pidemmän aikavälin visio ja toimenpiteet, joilla näihin päästään. Tässä tulee hyödyntää täysimääräisesti myös Tampereen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen kumppanuuden tarjoamia mahdollisuuksia. Yliopiston tulee jatkaa sisäisen rakenteen uudistamista.

Yliopiston tulee turvata biokeskuksensa perusresurssit varmistaakseen Biokeskus Suomen ja Suomen molekyyli- ja lääketieteen instituutin yhteistyön ja työnjaon bioalan rakenteellisessa kehittämisessä.

1.2. TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

Yliopiston kansainvälisten referoitujen julkaisujen määrä putosi selvästi kahdesta edellisestä vuodesta. Yliopisto ei ole vielä päättänyt neliportaiseen opettajan- ja tutkijanuramalliin siirtymisestä, mutta on toteuttanut toimenpiteitä urajärjestelmän selkeyttämiseksi. Yliopistossa toimi useita FiDiPro-professoreita, mutta vain yksi Suomen Akatemian tutkimuksen huippuyksikkö. Yliopisto koordinoi 12 tutkijakoulua.

Tohtorintutkintotavoitteen saavuttamisaste oli 108 % ja tavoite saavutettiin useimmilla koulutusaloista. Terveystieteissä väitteli kaksinkertainen tutkijaopiskelijajoukko tavoitteeseen verrattuna. Väittelijöiden mediaani-ikä tavoitteesta yliopisto on kaukana. Ulkomaalaisten tutkijakoululaisten tavoitetta ei saavutettu.

Myönteinen kehitys samana keväänä tai edellisenä syksynä toisen asteen päättäneiden osuuden kasvattamiseksi yliopistojen uusista opiskelijoista kääntyi valtakunnallisella tasolla laskusuuntaiseksi. Yliopisto on kehittänyt opiskelijavalintoja osana laadunvarmistusta.

Tutkinno uudistuksen siirtymäaika vaikutti ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteen selvään ylittymiseen kaikilla yliopiston koulutusaloilla. Myös aineenopettajankoulutuksen ja alempien tutkintojen tavoite ylittyi.

Yliopisto on raportoinut esimerkillisesti alakohtaisesta työelämäyhteyksien ja harjoittelun kehittämistyöstä. Yliopisto on kehittänyt edelleen opetuksen ja ohjauksen laadunvarmistus- ja palautejärjestelmäänsä. Yliopisto on aloittanut valmistautumisen laadunvarmistusjärjestelmän uusinta-auditointiin ja laadunvarmistusjärjestelmän kokonaisuuden kehittämisen. Opiskelijoilta ja valmistuneilta kerättävää palautetta on hyödynnetty opetuksen kehittämisessä.

Yliopisto on lisännyt yhteistyötään ja markkinointiaan Aasiaan sekä kiinnittänyt huomiota liikkuvuuteen liittyviin eri ulottuvuuksiin, kuten opettajavaihtoon, ohjaus- ja neuvontapalveluihin ja englanninkieliseen tarjontaan.

Tutkimustulosten hyödyntämistä edistettiin strategisten kumppaneiden verkostossa, jossa on korkeakoulujen lisäksi muita julkisia sekä myös yksityisiä toimijoita. Yliopistolla on korkeakoulukeksintölain edellyttämät menettelyt sekä tutkimustulosten hyödyntämistä koskevat periaatteet. Yliopistolle on palkattu innovaatioasiamies vuonna 2008. Yliopistolla on yhteistyökumppanuudet keskeisten välittäjäorganisaatioiden kanssa tutkimustulosten hyödyntämisessä. Tärkeänä tukitoimena keksintöjen ja ideoiden edistämiseksi on Tekesin TULI-rahoitus (tutkimuksesta liiketoimintaa). Yliopistolle tehtiin 9 keksintöilmoitusta.

Yliopiston aikuiskoulutus on laskenut erityisesti verrattuna muihin monialaisiin yliopistoihin. Opiskelijamäärät ovat vähentyneet sekä avoimessa yliopisto-opetuksessa että täydennyskoulutuksessa.

Työn luonteen perusteella määräaikaisissa palvelussuhteissa olleiden määrä on laskenut yliopistoissa.

Yliopiston tulee edistää opiskelijavalintoja siten, että siirtyminen toiselta asteelta yliopistoon nopeutuu.

Yliopiston tulee liikkuvuuden edistämisen lisäksi varmistamaan opintoprosessin ja tutkijakoulutuksen aikana monipuolisten kansainvälisten valmiuksien syntyminen.

Opettajan- ja tutkijanuramallia tulee kehittää.

Yliopiston tulee selvittää syyt merkittävään julkaisumäärän pudotukseen ja käynnistää toimenpiteet kansainvälisissä referee-järjestelmä-lehdissä julkaisemisen edistämiseksi.

Yliopiston tulee kehittää edelleen jatkokoulukseen pääsyn kriteereitä ja tutkijankoulutusta osana yliopiston laatu- ja järjestelmää tavoitteena entistä suunnitelmallisempi ja ohjattu, määräaikainen jatkokoulutus. Yliopistosta väittelevien mediaani-ikä tulee laskea lähemmäksi tavoitetta ja ulkomaalaisten tutkijakouluopiskelijoiden osuuden tulee nousta.

Yliopiston tulee varmistaa avoimen yliopisto-opetuksen ja erillisten opinto-oikeuksien tarjonnan, opinto-ohjauksen ja tiedotuksen avulla, ettei työikäisen aikuisväestön tutkinnon osien suorittamistarve suuntaudu epätarkoituksenmukaiseen tutkinto-opiskeluun. Omaehtoisen tarjonnan lisäksi tutkinnon osien saatavuutta parannetaan myymällä erityisesti kelpoisuuden tuottavaa koulutusta täydennyskoulutuksena työnantajille.

Yliopiston tulee tarkastella säännöllisesti määräaikaisten palvelussuhteittensa kehitystä ja vähentäviä toimenpiteitä tulee jatkaa. Erityistoimia tulee kohdistaa ikääntyvän henkilöstön työkyvystä ja jaksamisesta huolehtimiseen työurien pidentämiseksi ja osaamispotentialin säilyttämiseksi.

2. TULOKSELLISUUDEN RAPORTOINNIN ASIANMUKAISUUS

Yliopiston tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rakenne noudattaa opetusministeriön mallia tilinpäätöksestä yliopistoille. Yliopiston toimintakertomus sisältää tilinpäätösmallin mukaiset toteumatiedot ja tunnusluvut. Taulukoiden tietoja on täydennetty myös sanallisella kuvauksella. Sanallinen kuvaus on tiivistetty melko lyhyeksi ilman laajaa analyysia. Vertailua yliopiston kannalta keskeisiin yliopistoihin ei ole. Näin yliopiston kehityksen analysointi suhteessa valtakunnalliseen kehitykseen ei ole mahdollista ilman täydentävien tilastoaineistojen käyttöä. Tältä osin toimintakertomus ei ole annetun ohjeistuksen mukainen. Kustannusvastaavuutta ja muita taloustietoja yliopisto on analysoinut ansiokkaasti.

Raportti tuottavuushankkeiden ja rakenteellisen kehittämisen toimenpiteiden henkilöstövaikutuksista on tehty. Raportin perusteella yliopiston henkilöstömäärä on vähentynyt edellisestä vuodesta, joskin avoimeksi jää miltä osin taustalla on yliopiston omat aktiiviset toimenpiteet. Henkilöstövaikutuksiltaan merkittävä toimenpide seuraaville vuosille on teknisten palvelujen yhtiöittäminen perustamalla TaY -palvelut Oy.

Yliopiston tulee ilmoittaa Valtiontalouden tarkastusviraston lisäksi opetusministeriölle 14.8.2009 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt irtaimen omaisuuden myyntiin liittyvän saatavan perimiseksi valtion talousarvion tarkoittamalla tavalla.

Yliopiston kustannusten seuranta ja työajankohdentamisjärjestelmää tulee kehittää osana kokonaiskustannusmalliin siirtymistä.

3. OPETUSMINISTERIÖN TOIMENPITEET TULOKSELLISUUDEN PARANTAMISEKSI

Korkeakoulupolitiikan tavoitteet vuosille 2007-2012 on asetettu Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa, joka koulutustarjonnan osalta tarkistetaan vuoden 2009 aikana. Opetusministeriö (OPM) on määritellyt rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat maaliskuussa 2008. Rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelmaa vuodesta 2010 alkaen sisällytetään osaksi Tutkimus- ja innovaationeuvoston linjauksia, joihin tulee sisällyttämään myös sektoritutkimuksen rakenteellinen kehittäminen.

Yliopistojen taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistava lakiesitys on annettu eduskunnalle helmikuussa 2009 ja toimeenpanolain on tarkoitus astua voimaan 1.8.2009. Yliopistouudistukseen liittyen uudistetaan myös Suomen Akatemiaa koskevaa lainsäädäntöä. Kaikki yliopistot toimisivat uudessa oikeushenkilömuodossa 1.1.2010 alkaen. OPM on valmistellut lakiesitykseen liittyen yliopistojen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamista vuodesta 2010 eteenpäin. OPM jatkaa korkeakoulujen ohjaukseen liittyvää toiminnan ja talouden indikaattoreiden kehittämistä.

OPM toteuttaa hallituksen riihikannanoton mukaisia toimenpiteitä tulevaisuuden kasvuedellytysten turvaamiseksi. Tähän liittyvä korkeakoulutettujen työuria pidentävä hanke valmistuu maaliskuussa 2010. Opiskelijavalintojen kehittämistä koskevat esitykset valmistuvat vuoden 2009 lopussa.

Innovaatiopoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle syksyllä 2008 ja innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi valmistuu syksyllä 2009. OPM varautuu raportoimaan eduskunnalle korkeakoululeksintölain toivuudesta. Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisestä valmistui OPM:n ja TEMin suositukset vuoden 2009 alussa.

OPM:n johdolla valmistellaan laajapohjaisessa yhteistyössä ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta. Johtoryhmän toinen väliraportti ehdotuksineen valmistui maaliskuussa 2009. Osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta OPM valmistelee erityispätevyysjärjestelmää ja oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen mallia. Näitä kehitetään tutkintoon johtavan koulutuksen ja korkeakoulun tutkimusvahuuksien kanssa yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä on päätetty 7.5.2009, että hallinnonalakohtaiset valtiosuudet yhdistetään ja keskitetään valtiovarainministeriöön hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Valtiosuus uudistus koskee myös harjoittelukoulujen esi- ja perusopetusta. Yliopistojen tuottavuusohjelman toteuttamista jatketaan aiemmin sovitusti. Tuottavuusohjelman vuosien 2012-2015 lisätoimenpiteet eivät koske yliopistoja.

Yhteistyössä SYLin ja yliopistojen rehtorien neuvoston kanssa valmistellaan opiskelijapalautejärjestelmää. Yliopistojen toiminnan laadun ja laadunvarmistusjärjestelmien kehittämiseksi KKA auditoi kaikkien yliopistojen laadunvarmistusjärjestelmät vuoden 2011 loppuun mennessä. KKA arvioi tutkintorakenneuudistuksen toteutuksen vuonna 2010.

Korkeakouluopiskelijoiden osaamista mittaava OECD:n AHELO-hanke toteutetaan vuosina 2009-2011. Kansallinen osaamisen ja tutkintojen viitekehys valmistuu vuonna 2009.

Kansallisen tutkimuksen infrastruktuuripolitiikan vahvistamiseksi laadittu infrastruktuuritiekartta on valmistunut, ja OPM pyrkii vuoden 2009 aikana edistämään tässä esitettyjä toimenpiteitä.

OPM tukee kansainvälistymistä ja neliportaisen opettajan- ja tutkijanuran kehittämistä rahoitusmallin puitteissa. Tutkijakouluhakua uudistetaan vuoden 2010 hakua varten. Tutkimustoimintaan liittyvää tiedonkeruuta vahvistetaan ja systematisoidaan.

OPM on yhdessä korkeakoulujen kanssa käynnistänyt toimenpidekokonaisuuden (RAKETTI-hanke), jonka tavoitteena on korkeakoululaitoksen ohjauksessa ja vaikuttavuuden seuraamisessa sekä korkeakoulujen sisäisessä johtamisessa tarvittavan tiedon sekä käytössä olevien IT-ratkaisujen laadun, yhteentoimivuuden ja käytettävyyden edistäminen kansallisella tasolla. Yliopistojen yhteinen sähköinen hakujärjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2008. Sähköistä hakujärjestelmää ja sen kautta toteutettavaa yhteishakua kehitetään edelleen palvelemaan yliopistojen opiskelijavalintoja.

LIITTEET

LIITE 1 Määrällisten tavoitteiden toteuma